

Informationssökning gav sexåringar lust att lära sig läsa

PÅ SKIVEDSSKOLAN I FORSHAGA kommun bestämde sig ett lärarlag för år F-3 med drygt 40 elever att som ITiS-projekt låta eleverna söka information på Internet.

Helt klart var att eleverna uppskattade att få använda sig av Internet för att söka information. Även de yngsta tyckte ha ett utbyte av aktiviteten, trots att de ännu inte kunde läsa.

Läroinnehållsrepresentant i seminarieriet runt ITiS var Ann-Britt Enochsson, som forskat om 10-åringars informationssökning.

Många ansåg att det var kontroversiellt att låta så unga som 10-åringar söka information på Internet. Här fanns ännu yngre barn, som dessutom verkade uppleva det meningsfullt. Det var verkligen läge att titta närmare på. Forskningsanslag söktes och beviljades från Vetenskapsrådet.

En forskningsstudie genomfördes under två längre temaperioder, som låg under två efter varandra följande skolår. Syftet var att titta på motiverande faktorer för Internetsökning. Med tanke på att även de icke läskunniga eleverna var intresserade fanns ett delmål att studera vilken roll språket spelade.

Pendeln har en förmåga att fastna i ytterlägen – antingen eller, svart eller vitt – detta förstärks av ensidig forskning och medias bevakning. Lärare som jobbat länge vet att så enkla sanningar finns inte. Alla barn är olika och lär sig på olika sätt, det behövs en mångfald av inlärningsstrategier, samtidigt som man inte får fastna i "så har vi alltid gjort" utan vara öppen för nya impulser och intressen hos barnen. För just intresset och viljan hos den enskilde individen är a och o!

Forskningen har länge visat på att datorstött arbete kan vara värdefullt för att utveckla läs- och skrivförmågan. I de senaste numren av Datorn i Utbildningen har vi dessutom fått flera färskas exempel på detta. Att använda Internet i den processen har inte varit lika vanligt. Däremot har Internet och lärande i övrigt studerats på olika sätt.

I vårt projekt på Skivedsskolan i Forshaga har vi sett hur arbetet med söktjänster som till exempel Google påverkade elevernas motivation att lära sig läsa och hur detta var sammanflätat med motivationen att söka information.

Att se hur de äldre eleverna hittade spännande information var helt klart en motiverande faktor för de yngsta. De ville också söka och hitta. Problemet var bara att de inte kunde läsa. Det löstes

oftast med att de tog hjälp av en äldre elev som kunde läsa, men de blev också motiverade att själva lära sig läsa – och gjorde det!

I den här artikeln kommer vi mest att uppehålla oss vid det senare och försöka ge en bild av det som hände i klassen och börjar med en glimt som också visar hur föräldrarna var engagerade:

johan blev läsintresserad

Johan, 8 år, hade stora problem att lära sig läsa. Han tyckte inte det var roligt, bara jobbigt. Helst ville han bara sitta framför datorn, både hemma och i skolan, och spela spel. Det var ju vad kompisarna gjorde, det var det gemensamma samtalsämnet. Kompisarna chattade också via MSN. "Jag vill också ha en egen MSN!", sa Johan till sina föräldrar. Skolan och för-

äldrarna hade ett nära samarbete, vi rådde dem att skaffa någon person de litade på som kunde skriva till sonen.

Sedan hände något mycket spännande och intressant! Plötsligt blev Johan intresserad och motiverad att knäcka läskoden. Han såg att det fanns en anledning. Dels ville han kunna läsa vad personen skrev till honom, dels ville han kunna svara. Hans läsutveckling gick framåt med stormsteg. Vägen för den här eleven gick garanterat via datorn och Internet!

inga gränser

Under en av de två temaperioder som projektet pågick i klassen var det en fiktiv person, Ammit, som via flaskpost och senare e-post, sökte råd och hjälp med diverse problem. Barnen arbetade

gruppvis med detta olika veckor. Innan vi började antogs att den grupp som startade skulle vara den som var mest aktiv, försigkommen och "duktigast" framför datorn. De var ju de äldsta barnen (8-9 år). Därmed föll vi i samma fälla som nog de flesta vuxna gör och har gjort. Synen har ju varit att små barn och datorer inte hör ihop. Möjligen kan de spela lite spel, kanske i bästa fall skriva lite korta texter. Vi fick oss verkligen en knäpp på näsan med våra förutfattade meningar!

De som var mest aktiva, engagerade och vetgiriga var 6-7 åringarna. De var totalt hämningslösa och där de brast i läskunskap tog de hjälp av varandra. "Vad står det här?" "Kan du läsa för mig!?" När de hittat ett svar på en fundering skickade de e-post till Ammit. Stavningen blev lite si och så men oftast

fullt begripligt. Här är ett exempel som två ettor skrivit som svar på Ammits frågor vid Döda Havet, efter att de letat och hittat uppgifter på Internet:

hej ammit!
vi har tagit reda på at man kan inte
dika saltvatten.varför
det tårkar i krogen.
från jenny och per
PS tatc för kotet ammit.

Det var otroligt fascinerande att se på när två sexåringar slog sina kloka huvuden ihop framför datorn. De hade en underbar tilltro till sin egen förmåga, och såg inga hinder som inte kunde övervinnas.

Funderingarna kring detta har varit många: Hur kunde det komma sig? Kanske är det så enkelt att ingen hade talat om för dem att de inte skulle klara det. De visste inte att det var alldeles för svårt. Att man först måste kunna läsa, skriva....

De trodde på sin egen förmåga och hade ett mål – visste vad de ville ta reda på, tyckte det var roligt och utmanande! Kan det vara en förklaring? De äldre barnen kände mer av sina begränsningar: "Jag kan inte läsa!" "Det är för svårt, för mycket text"....

Två elever från förskoleklassen letade upp vilka djur som kan finnas i öken och skrev följande:

hejammit sakaler hyenor ormar såm
är faliga ormar skorpioner
såm fins i öken från lisa och maja
hejdå

Vi märkte med stor tydlighet att 6-åringarna som var med i temat knäckte läskoden och blev mycket fortare "duktiga" läsare än tidigare år. Även i intervjuerna som genomfördes i samband med forskningsprojektet ger barnen uttryck för detta. Det var genomgående i alla intervjuer med de yngsta barnen. En övervägande majoritet nämnde detta i

intervjuerna utan ledtrådar från forskaren. Ett exempel är när Jakob och Erika pratade om att det var viktigt att kunna läsa för att kunna söka och hitta information, fast de gick i förskoleklassen och knappt kunde läsa själva.

Intervjuaren: *Är det så att man blir lite nyfiken på att läsa bättre....?*

Jakob: *JAAA, ja, ja (Jakob reser sig från stolen när han svarar)!*

Erika: *Ja.*

Jakob: *Ja, det är roligt att kunna läsa. Det vet jag.*

På skolan genomfördes varje år lästester utifrån LUS i år 1 och efter att informationssökningen på Internet kommit igång på allvar visade det sig att resultaten förbättrades drastiskt! Samtliga elever i år 1 nådde upp till den önskvärda läsnivån de följande två åren mot ungefär hälften tidigare.

Helt klart visade resultaten att barnen blev intresserade av att lära sig läsa och att de faktiskt gjorde det. Tittar man på annan läsforskning visar det sig att de viktigaste faktorerna för att barn ska lära sig läsa är lärarens attityd, men också dennes förmåga att skapa autentiska lärandesituationer.

Att bara sätta elever framför Internet och tro att de ska lära sig läsa är att ha en övertro på tekniken. Men genom att nyttja Internets starka sidor kan fantasiska resultat uppnås.

härmar förebilder

Fördelarna med att arbeta åldersblandat är att barnen lär sig naturligt efter förebilderna. De härmar, hjälps åt och stoppas inte av att inte kunna läsa själv. "Svag" kan vara "duktig". De behövde inte alltid lära sig läsa för att hitta det man ville. Äldre klasskompisar och/eller föräldrar fick hjälpa till. Följande intervjuer är från samma intervju som ovan med Jakob och Erika ifrån förskoleklassen. Flera elever beskrev liknande saker.

Intervjuaren: *Kan ni läsa?*

Jakob: *Jag kan läsa lite. Jag har läst en bok.*

Erika: *Jag kan inte.*

Intervjuaren: *Vad gör du då?*

Erika: *Jag ropar på mamma eller pappa.*

Jakob: *Det gjorde jag också.*

Detta kunde också observeras i klassrumssituationen, och en bild, som är etsad på näthinnan, som understryker detta är följande:

Fanny, 9 år, som hade stora svårigheter med att läsa satt framför en dator med 6-åriga Maria i knät, läste, berättade och tillsammans skrev de några rader. Maria tittade på henne med beundrande ögon och sa: "Vad duktig du är!". Fanny strålade av lycka och vi lovar att självförtroendet och tilltron till den egna förmågan växte.

samarbete utvecklar

Att de små barnen sitter två eller flera framför datorn har flera positiva effekter. Det utvecklar samtalet och det sociala samspelet, de tvingas sätta ord på det de menar/tänker och måste förklara för någon annan vad de tror. På sikt leder det till ökad förståelse för andra tänkesätt och lösningar, rimlighetsbedömningar och ett källkritiskt tänkande.

Ibland användes sidor av typen "Fråga en forskare". Svaren kom då i klassens gemensamma e-postlåda ett par dagar senare. En viktig ingrediens var samarbetet där man hjälptes åt att hitta svaren. I några fall engagerades hela familjer, både elevernas och lärarnas, i sökandet efter information. På det sättet kunde motivationen hållas vid liv, när en person klarade att genomföra det en annan hade problem med.

Vikten av att få respons var ett annat framträdande resultat. Vare sig det gäller direkt svar från person eller att hitta fakta/svar på en fråga/fundering barnen har. Ingen ny kunskap i och för sig, men viktig att minnas även vid arbete framför Internet. Utan respons - ingen kommunikation, och även informations-sökning handlar om kommunikation. Både barn och vuxna har en benägenhet att betrakta datorn som någon man kommunicerar med, fastän man vet att det är en maskin.

fällor och motivation

Visst fanns det många svårigheter. Det är ibland svårt att hitta lämpliga texter, texter skrivna för barn på ett enklare språk. Det finns många fällor, det är lätt att hamna på webbplatser man inte vill komma till, både bild- och textmässigt. Just därför är det så viktigt att vi vuxna finns i deras omedelbara närhet så att vi kan ta en diskussion om vad som är "bra - dåligt", "sant - falskt", "rimligt - orimligt". Börjar vi med att tala om alla faror, problem och svårigheter stoppar vi dem, kväver deras tilltro till dem själva och sin förmåga, dödar glädjen och nyfikenheten. Målet är i stället att bygga in filtret i barnet självt, träna dem att reflektera, tänka - ett källkritiskt tänkande.

Enligt de här barnen är läsa och skriva nödvändiga färdigheter att behärska för att kunna använda Internet. Men man kan också bli motiverad att lära sig läsa och skriva genom att förstå vad Internet kan användas till.

ANNBRITT ENOCHSSON
forskare, Interactive institute
e-post: annbritt.enochsson@tii.se
och
BIRGITTA MOLL
lärare, Skivedsskolan i Forshaga
e-post: molle@jaggu.se

Artikeln där denna studie beskrivs:
Enochsson, AnnBritt (2004). Internet seeking and motivation for learning to read. In Middleton, Pavlova & Roebuck (eds.) Learning for Innovation in Technology Education, vol. 1, Brisbane: Centre for Learning Research, Griffith University

Fakta om projektet:

Forskningsprojektet genomfördes VT och HT 2002 i en åldersintegrerad klass med barn från förskoleklass till år 3 enligt tabellen (alla elever deltog inte):

Totala antalet elever som deltog i studien fördelat på klass och termin.

		VT 2002		HT 2002
Förskoleklass	6 elever		12 elever	
År 1		12 elever	5 elever (1 flyttat)	
År 2		10 elever	13 elever (1 ny)	
År 3		10 elever	10 elever	
Totalt:		38 elever	40 elever	

Studien genomfördes under de temaperioder om 7-8 veckor som klassen hade varje termin. Klassen hade tillgång till sex rum av olika storlek samt ett kök. Fyra av klassens fem datorer var placerade i grupp i ett rum som fungerade som bibliotek, medan den femte datorn stod i ett rum för sig.

I arbetslaget fanns en förskollärare, en fritidspedagog, grundskollärare och assistenter till en handikappad elev. Sammanlagt sju personer. Trots skilda avtal med arbetsgivaren, delade de alla på ansvaret för eleverna och betraktade varandra som jämlika. Ambitionen att arbeta utifrån elevernas frågeställningar och att möta varje elev där den var, men att samtidigt hålla ihop gruppen genom att arbeta med teman. Temaperioderna varade 6-8 veckor och varannan termin hade klassen egna teman, varannan var temat detsamma för den 4-6-klass man samarbetade med. Temaperioderna hade varit ett tillfälle då pedagogerna kunde planera in informationssökning för alla på ett bättre sätt än annars. Men de Internetuppkopplade datorerna var alltid tillgängliga för detta ändamål.

Olika teman

Första terminen var temat *Vatten*, och kretsade runt en mystisk figur som kallade sig Ammit. Ammit hade först skickat flaskpost till eleverna, sedan hölls kommunikationen vid liv via e-post. Ammit åkte jorden runt och hamnade på olika ställen där vatten var centralt och skickade frågor till eleverna hur hon skulle klara av olika situationer. För att kunna svara var de oftast tvungna att söka information på Internet. De resonerade också mycket med varandra om vad den information de hittade innebar och vad de skulle råda Ammit till.

Andra terminen gjorde klassen en tidning. En journalist kom på besök och klassen gjorde studiebesök på en lokaltidning. De skrev artiklar i olika ämnen och för att kunna göra det krävdes ibland att de sökte information på Internet. Eleverna i år 3 redigerade alla texter och fick ibland kolla upp uppgifter som deras yngre klasskompisar skrivit.

Själva forskningsstudien var etnografisk, vilket innebar att forskaren försökte leva med deltagarna under en längre period och observerade, intervjuade, samtalade, läste skrivna dokument mm. Samtliga barn intervjuades båda terminerna och lärarlaget intervjuades i grupp två gånger. I det här fallet användes även resultaten från ett lästest som genomfördes på skolan varje år. Allt detta analyserades sedan i en socio-kulturell teoriram där man menar att kunskap konstrueras och utvecklas genom kommunikation med omgivningen i vidare mening.